

Provincie Noord-Brabant
Begeleidingsformulier beleidsoverleg

 BO Natuur, Milieu en BPLG Water en Gebiedsgerichte aanpak (Hagar Roijackers)

Commented 5.1.2.e Zal nu natuur, Milieu en BPLG worden

Naam dossier

 Aanpak Invasieve exoten en in bijzonder de Aziatische Hoornaar

Datum overleg	Status	Case/documentnummer
PM 2023	Informerend	/
Programma		
Natuur		
Opdrachtgever/Programmamanager	Telefoon/email	Akkoord
5.1.2.e	(5.1.2.e)	Ja
Opdrachtnemer	Telefoon/email	
5.1.2.e	(5.1.2.e)	
Bij afwezigheid	Telefoon/email	
5.1.2.e	(5.1.2.e)	
	5.1.2.e @brabant.nl	

Voorstel/beslispunten

- [Kennismemen van stand van zaken rond de aanpak van invasieve exoten en nadere duiding en richting geven aan de passage daarover in het bestuursakkoord](#)
- [Kennismemen van de stand van zaken rondom de aanpak van de Aziatische Hoornaar in 2023 en richting geven aan de vraag hoe verder](#)

Voorstel voor bespreking

- Beschikbaar budget voor concrete (opsporing en) bestrijding Aziatische hoornaar in 2024-2026 en de aanpak van invasieve exoten in het algemeen.

BR

BR

A large rectangular area of the page is redacted with a solid grey fill.

BR

A large rectangular area of the page is redacted with a solid grey fill.

BR

A large rectangular area of the page is redacted with a solid grey fill.

BR

A large rectangular area of the page is redacted with a solid grey fill.

BR

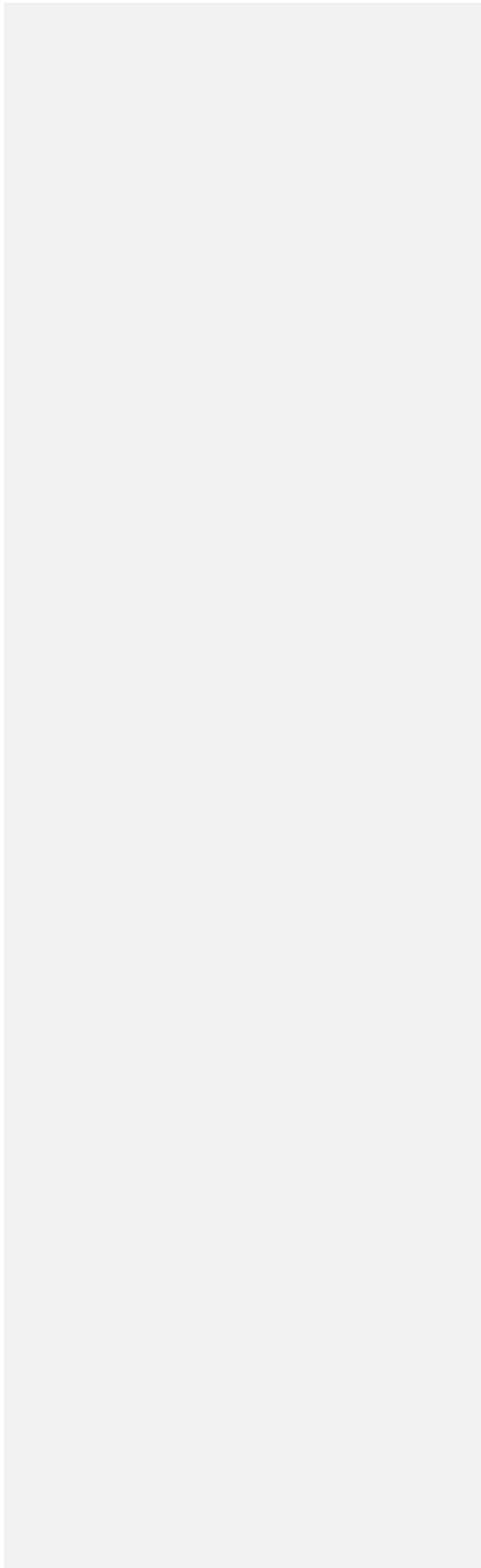
BR

BR

BR

BR

BR

BR

BR

BR

Toelichting aanpak Aziatische Hoornaar

De Aziatische hHoornaar staat sinds 2016 op de Europese Unielijst voor invasieve exoten vanwege de bedreiging die deze soort vormt voor (wilde) bestuivers. De Aziatische hHoornaar is in 2017 voor het eerst waargenomen in de Provincie Zeeland, in 2019 is het eerste nest in Noord-Brabant gemeld. In eerste instantie is door de provincies ingezet op volledige uitroeiing van deze soort. Sinds 2021 worden er jaarlijks zoveel nesten in heel Nederland waargenomen dat het opsporen door slechts enkele deskundigen (en dus volledige uitroeiing) niet meer mogelijk is. De opsporing van de nesten was zeker in de beginjaren tijdrovend werk omdat de zomernesten zich hoog in de boom bevinden en lastig zijn waar te nemen vanaf de grond.

Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft destijds naar aanleiding van bovengenoemde ontwikkelingen en de signalen vanuit de provincies geconcludeerd dat volledige uitroeiing van de Aziatische hoornaar in Nederland niet langer haalbaar is. Zij heeft de Europese Unie hiervan in kennis gesteld, waardoor de status van de soort veranderd is van 'vroeg stadium van invasie' (doel: snelle uitroeiing) naar 'gevestigd' (doel: beheersen). De provincies hebben sindsdien de taak om de Aziatische hoornaar te beheersen en waar mogelijk te bestrijden, maar uitroeiing is niet langer realistisch. De provinciale besturen hebben afgesproken om zoveel als (redelijkerwijs) mogelijk de verdere verspreiding van Aziatische hoornaar in Nederland te voorkomen door het bestrijden van gevalideerde meldingen (Zoals besloten in het BACVP 04-06-2021 Zie bijgevoegde bijlage van het BACVP-04062021).

De Provincie Noord-Brabant heeft aan deze ambitie invulling gegeven door in 2022, samen met de provincie Limburg te starten met een pilot om een nieuwe opsporingsmethode te testen en te vergelijken met bestaande opsporingsmethodes. Hierbij werden werkers van de Aziatische hoornaar gezenderd en gevolgd naar het nest.

Stand van zaken Aziatische hoornaar 2023

Voor 2023 heeft de Provincie Noord-Brabant vervolg gegeven aan de pilot en is een opdracht gegund aan Natuurlijk Rob (5.1.2.e) voor de opsporing en bestrijding van de Aziatische hoornaar met een omvang van €5.1.1.c excl BTW. Ondanks de verbeterde opsporingsmethodes zien we echter nog steeds een sterke toename in het aantal waarnemingen van de Aziatische hoornaar. Het is niet duidelijk of dit te maken heeft met een toegenomen bewustwording onder bijvoorbeeld imkers en andere particulieren, klimatologische omstandigheden of andere factoren. Verwacht wordt dat de opdracht van €5.1.1.c onvoldoende zal zijn om alle gevonden (en nog te vinden) nesten te bestrijden.

Commented [5.1.2.e]: Hier noemen dat BACVP daar op genoemde datum toe heeft besloten lijkt me voldoende.

5.1.1.c

5.1.2.e

5.1.2.e

In onderstaande Tabel 1 wordt een overzicht gegeven van de aantallen koninginnen en nesten van de Aziatische hoornaar in Noord-Brabant tussen 2019-2023. In Tabel 2 zijn het aantal bestrijdingsacties en de bijbehorende kosten weergegeven. Tot en met 1 september zijn door de door ons ingehuurd bestrijder 16 primaire nesten en 9 secundaire nesten verwijderd.

Tabel 1 Overzicht meldingen van koninginnen in het voorjaar, primaire nesten, secundaire nesten en locaties waar wel werksters zijn waargenomen, maar het nest niet is gevonden. De koningin van de Aziatische hoornaar maakt in het voorjaar een klein nest (vaak in vogelhuisjes, spouwmuren etc) om in de zomer te verhuizen naar een groter secundair nest hoog in de boom.

Jaar	Koning in voorjaar	Primair nest	Secundair nest	Mogelijke nestlocatie
2019	-	1	-	
2020	-	1	1	2
2021	-	2	-	7
2022	5	10	26	9
2023*	54	46	22	59

* Bevestigde meldingen obv overzicht 5.1.2.e 7 september 2023.

Tabel 2 Overzicht van bestreden koninginnen, primaire nesten en secundaire nesten t/m 31 augustus en de kosten die door de provincie zijn gemaakt t/m 1 september (incl. BTW). Koninginnen en kleine primaire nesten zijn vaak door de waarnemer zelf bestreden.

Jaar	Koningin in voorjaar	Primair nest	Secundair nest	Gemaakte kosten
2019	-	1	-	€ 3.850,00
2020	-	1*	1	€ 4.300,00
2021	-	1	-	€ 0,0
2022	4	10	20	€ 39.476,25**
2023	43	40	15	€ 5.1.1.c ***

* Bestreden door waarnemer, geen kosten gemaakt

** Concept verslag nog niet afgerond, daarom pas 75% van opdracht betaald

*** Kosten gemaakt door 5.1.2.e t/m 1 sept-aug 2023

Bestrijding Aziatische hoornaar periode 2024-2026

Vanuit de provinciale taak om de Aziatische hoornaar te beheersen en waar mogelijk te bestrijden zullen we ook in de komende jaren (gevalideerde) nesten moeten blijven bestrijden. Gezien de sterke groei die deze soort de afgelopen jaren heeft laten zien, zal er de komende jaren structureel (meer) budget nodig zijn voor de bestrijding van deze soort.

Voor de komende periode is de provincie verplicht om ~~voor~~ de bestrijding van Aziatische hoornaar aan te bestreden via een meervoudige uitvraag. Om de continuïteit van de bestrijding te waarborgen en de administratieve last te verlichten willen we de opdracht voor drie a vier jaar uitzetten.

Momenteel wordt de bestrijding betaald ~~met middelen~~ uit de Natuurpactgelden maar die zijn daarvoor ontoereikend. Om voldoende financiële middelen nodig te hebben voor andere provinciale opgaven dit met deze gelden worden gefinancierd (zoals incidentele bestrijdingsacties van invasieve exoten) is het wenselijk om de bestrijding op een andere wijze te financieren.

Tot slot biedt het zoveel mogelijk opsporen en bestrijden van nesten helaas geen garantie dat alle nesten daadwerkelijk worden gevonden. Dit kan leiden tot een verdere toename van het aantal nesten en daarmee ook een toename in de kosten en extra druk op de beschikbare capaciteit. We willen daarom samen met de andere provincies aanvullende maatregelen verkennen om de aanpak van deze soort te professionaliseren. Dit gesprek moet nog plaatsvinden, maar te denken valt aan het inrichten van een landelijk meldpunt van waaruit de coördinatie rondom de bestrijding plaatsvindt (reageren op meldingen, voorlichting etc), het financieren van een opleiding tot bestrijder of het stimuleren vrijwilligers door middel van een subsidieregeling voor de aanschaf van materieel en/of opleiding

Mogelijke aanvullende maatregelen

Alle provincies hanteren momenteel de strategie om zoveel mogelijk nesten te bestrijden. De meeste provincies financieren niet alleen de bestrijding van gevonden nesten, maar financieren ook de actieve opsporing van nesten bij aannemelijke nestlocaties. Is er een vermoeden van een nest (bijvoorbeeld omdat er werksters worden waargenomen), dan wordt het nest opgespoord en bestreden. Alleen de provincie Zeeland ziet af van een actieve (door de provincie gefinancierde) opsporing van nesten. Zij zetten in op het organiseren van een netwerk van vrijwilligers die nesten opsporen.

Het zoveel mogelijk opsporen en bestrijden van nesten biedt helaas geen garantie dat alle nesten daadwerkelijk worden gevonden. We zijn afhankelijk van vrijwilligers die waarnemingen melden. Wanneer het aantal waarnemingen en nesten toeneemt zullen ook de kosten toenemen. Daarnaast is het de vraag of er voldoende capaciteit beschikbaar is om deze nesten tijdig te verwijderen. Het bestrijden van hoornaarnesten is gevaarlijk werk dat niet kan worden uitgevoerd zonder kennis van zaken en geschikt materiaal. Momenteel zijn er slechts enkele experts die binnen Nederland actief nesten van Aziatische hoornaar bestrijden, waarvan **5.1.2.e** veruit de meeste nesten verwijderd.

Deze methode werkt het best bij lage aantallen, maar lijkt minder effectief (en kosten efficiënt) bij hogere dichtheden zoals we deze nu in Brabant zien. Het is daarom noodzakelijk om andere aanpakken te beschouwen. Denk aan het aanbrengen van prioriteit in de te bestrijden nestlocaties of het nemen van aanvullende maatregelen om de aanpak verder te professionaliseren. Hieronder staan verschillende mogelijke maatregelen benoemd die in overweging kunnen worden genomen. Enkele maatregelen kunnen alleen op landelijk niveau succesvol zijn, andere kunnen we zelfstandig oppakken als provincie.

5.2.1

5.1.2.e

1. Nesten alleen bestrijden in natuurgebieden

Deze werkwijze wordt door de Vlaamse overheid gehanteerd (Agentschap Natuur en Bos). Vanuit haar taak ten aanzien van natuurbescherming wordt door de overheid alleen nog de bestrijding van nesten in haar eigen natuurgebieden gefinancierd. Op andere locaties is de perceeleigenaar zelf verantwoordelijk voor de bestrijding of is dit via een regionale overheid zoals gemeente geregeld. Daarnaast heeft de brandweer in Vlaanderen een actieve rol in de bestrijding vanwege hun taken ten aanzien van volksgezondheid (steekgevaar)

Voorwaarde voor het succes van een dergelijke aanpak is dat derden (burgers, lokale overheden, imkers etc.) zich mede verantwoordelijk of betrokken voelen voor de bestrijding van Aziatische Hoornaar. Dit is nog niet altijd het geval, mede omdat de provincie in principe hoofdverantwoordelijk is voor de beheersing van deze soort.

Daarnaast hebben we momenteel geen goed zicht op het aantal nesten in natuurgebied. Momenteel zijn de meeste waarnemingen afkomstig uit bebouwd gebied omdat hier de interactie tussen hoornaars en mensen groter is dan in een natuurgebied. Als we de bestrijding van nesten in natuurgebieden serieus nemen, zal proactief gemonitord moeten worden op de aanwezigheid van Aziatische hoornaars binnen of nabij natuurgebieden.

Een laatste kanttekening bij deze aanpak is dat imkers in deze methode zelf de bestrijding zouden moeten regelen. Dit is een groep die veel nadeel ondervindt van Aziatische Hoornaar (die bij bijenkasten predeert). Deze groep zou je op een of andere manier tegemoet willen komen, omdat zij juist ook een belangrijke partner kunnen zijn bij de bestrijding van Aziatische hoornaar. Ze hebben belang bij de bestrijding en merken Aziatische hoornaar sneller op bij de bijenkasten.

2. Inrichten van een nationaal meldpunt

Vlaanderen kent de Vespawatch. Dit is een organisatie die voor de Vlaamse overheid alle meldingen van Aziatische hoornaar valideert, voorlichting geeft en waar nodig particulieren helpt bij het bestrijden van nesten. Zij hebben een poule van meerdere bestrijders die benaderd kunnen worden voor het verwijderen van een nest.

In Nederland komen meldingen van Aziatische hoornaar vrijwel uitsluitend binnen via Waarneming.nl. Dit systeem werkt bij lage aantallen van een soort, maar is bij de huidige aantallen niet langer voldoende. Een centraal landelijk meldpunt zoals in Vlaanderen is opgericht biedt de volgende voordelen ten opzichte van waarneming.nl. In Nederland zou een centraal meldpunt zoals de Vespawatch mogelijk opgepakt kunnen worden door BIJ12 of EIS Kenniscentrum insecten. BIJ12 heeft ervaring met het afhandelen van meldingen van Wolvenschade. Mogelijk is er eenzelfde soort systeem denkbaar voor meldingen van Aziatische hoornaars. Door de coördinatie bij BIJ12 neer te leggen wordt de provincies werk uit handen genomen. Dit geldt ook voor de door ons ingehuurd bestrijder die naast de bestrijding óók alle meldingen voor heel Nederland valideert en de contacten met de verschillende melders onderhoudt. Een centraal coördinatiepunt zou een efficiëntieslag kunnen betekenen en geeft bovendien een verenigd signaal af naar de samenleving. Momenteel is er namelijk kritiek op de versnipperde aanpak van de provincies.

Daarnaast betekend een coördinatiepunt een professionalisering van de bestrijding omdat het valideren, coördineren van de bestrijding en de bestrijding zelf gebeurd niet door dezelfde persoon. Dit betekent meer capaciteit voor het bestrijden van nesten en het spreiden van risico in het kader van vervangbaarheid. Daarnaast kunnen gegevens beter worden verzameld en verwerkt in rapportages over de aantalsontwikkelingen en effectiviteit van de bestrijding.

Voorwaarde voor een dergelijk punt is dat alle provincies instemmen en meewerken aan een dergelijk punt. Voor de mogelijke kosten zal een offerte op moeten worden gevraagd.

3.—Opleiding tot bestrijder

Het bestrijden van Aziatische hoornaars is specialistisch werk, dat met kennis van zaken en geschikt materieel moet worden uitgevoerd. Hierdoor is er momenteel een beperkte groep bestrijders die actief hoornaar nesten verwijderd, terwijl de vraag groeit. Een opleiding zou kunnen helpen om de beschikbare capaciteit te vergroten én om te waarborgen dat de bestrijding gebeurd op een veilige en milieuvriendelijke manier. Voorwaarde is dat dit landelijk wordt opgepakt door een betrouwbaar instituut.

4.—Subsidiering van materieel (voor imkers)

Imkers hebben een direct belang bij de opsporing en bestrijding van Aziatische hoornaars. Door subsidie beschikbaar te stellen, kan deze groep gestimuleerd worden om zelf de opsporing van nesten te organiseren. Mocht er ooit een opleiding komen voor het bestrijden van nesten (zie punt 3) dan zou het opleiden van imkers tot particuliere bestrijder ook gestimuleerd kunnen worden (bv kosten voor de cursus en/of aanschaf van hoornaarpak). Voorwaarde is wel dat we de aanvragen aan imkerijverenigingen overlaten en niet aan particulieren want anders blijf je onder de 500,- grens voor subsidies?

5.—Beschermingsmiddelen voor bijenkasten

Een veel gehoorde vraag vanuit de imkerij is het subsidieerbaar maken van zogenaamde hoornaarvallen. Hier zijn wij als provincie terughoudend in omdat er geen gegevens zijn over de effectiviteit van deze vallen en de risico's op bijvangst. Mogelijk zijn er andere mogelijkheden om de bijenkast te beschermen. Wanneer deze succesvol zijn kunnen ze voor subsidie in aanmerking komen. Hiervoor kan het beste gekeken worden naar landen die al langer ervaring hebben met de Aziatische hoornaar zoals Frankrijk.

Bijlage

- PM- BACVP met hoornaar afspraken